

laet niet alze lief, als ghi ons hebt."

Hier wordt het vergaderen en besluiten nemen op zichzelf niet verboden, maar alleen wanneer dat gebeurt zonder medeweten (en instemming) van de overheid. Die hint is kennelijk begrepen en gevolgd, want later heeft de graaf de organisatie bij besluiten betrokken. Het geheel maakt op mij de indruk, dat het bestaan der organisatie tevoren volstrekt onbekend was, maar door ambtenaren van de graaf ontdekt is, terwijl zij de streek bezochten en met de mensen gepraat hebben, bijvoorbeeld bij een poging om eindelijk eens een poging te doen om te weten te komen waar nu eigenlijk de grens van het grafelijk gebied lag (die er niet was).

Wat de verdere inhoud van het stuk betreft:

De bijeenkomsten werden "geconvoceerd" met behulp van de (boer)hoorn, een oeroud volksgebruik. De gerechtigden waren verplicht te komen. Dat wijst op een strenge, krachtige organisatie. Er werden bindende besluiten genomen en men benoemde uit de eigen kring vertegenwoordigers, die kennelijk de taak hadden om de besluiten uit te voeren. Niet duidelijk is wie de gerechtigden waren. Dat zullen de boeren geweest zijn, die vanouds een volledig bedrijf uitoefenden, maar dat blijkt nergens uit.

Straatnamen in Hilversum

door

J.M. Reinboud

Met vriendelijke toestemming van auteur en redactie nemen wij onderstaand artikel over uit "De Boombergkrant" no. 29 van mei 1984.

OP BOOMBERG

"Op Boomberg" heet het rond het midden van de 18e eeuw in "het oude quohier der landverponding over Hilversum" dat nog bewaard is gebleven. Maar in 1732 heet het daarin ook "Agter Boombergh", in 1744 (?) "Aan Boomberg", soms ook in combinatie met andere namen van gronden die daaromtrent gelegen waren. Want het gaat over de landerijen: de 'Landverponding' is de voorloper van onze grondbelasting. "Agter Boombergh aan de Mooledrift", of vlak achter elkaar posten "Aant Schoemakers Steegje" en "op Boomberg", ook "Agter Boombergh", "Bij de Moolen" en een enkele maal heel uitvoerig: "tusschen t Schoemaker Steggen boombergh en Schyteboem" en die laatste naam komen we ook tegen in de plaatsbepaling: "aan de Scheijteboomsdrift". Midden 18e eeuw is natuurlijk niet oud voor overgeleverde gegevens. Er zijn heel wat plaatsen, steden natuurlijk, maar ook zeer veel dorpen, die "oudere papieren" bewaren konden. Dat ligt bij ons aan de rampzalige dorpsbrand van 25 juni 1766, die - begonnen aan de Groest - door de vrij felle zuidoosten wind uiteindelijk ook kerk en rechthuis aan de Kerkbrink zou bereiken "zijnde alleenlijk van de kerk blijven staan de muuren en pilaaren .... dat van den tooren .... meede niets was overig gebleeven als de muuren; dat het rechthuis met de daar aan vereenigde woning voor den Diender van de Justitie, de pastorie en het schoolhuis, alle genoegzaam tot de grond toe waren afgebrand".

Zoals bekend is alleen één tuinhuisje dat bij de pastorie (op de plaats van de huidige ABN) behoorde naast de kerk bewaard gebleven. Het staat er nog, al maakt het een sterk verwaarloosde indruk. Evenwel wil de kerk het restaureren, al zal het daarbij wel verbonden worden met het bijgebouw aan de Oude Torenstraat.

Maar wat ook bewaard bleef: dat zijn de boeken, die dorpssectretaris Hendrik de Blinde in 1766 nog uit de baaierd kon redden. Hij sleepte een kist uit het rechthuis waarin ook de oudste stukken van Hilversum (uit 1424 en 1428) waren opgeslagen. Hilversum kon de

belastingen op gronden en huizen dank zij deze ijver blijven innen en wij danken daaraan de registers waarin een aantal oude namen bewaard bleven, niet alleen van mensen maar ook van straten e.d.

Die namen van ongeveer 1730 tot ruim 1750, gaan kennelijk terug op nog veel oudere kohieren. Het is een bekend verschijnsel dat dergelijke registers van geslacht op geslacht werden gecopieerd en daardoor oud naam-goed bewaarden.

Om een voorbeeld van buiten onze wijk te noemen: er is sprake van "aant Krakelbierse weeghjen" als het over de latere Ruitersweg gaat, met nogal wat varianten, veel met -bier en pas bij de latere schrijfwijzen met -been, zodat er dan sprake is van "Aant' Crakebeense wegje" of "Krakelbeen weegje" (1757) en daarmee kan heel het mooie verhaal dat 'Krakebeen' een scheldwoord was voor een invalide boerderijbewoner van rond onze eeuwwisseling naar het rijk der fabeltjes worden verwezen. Dat "bier" moet wel duiden op modder en het eerste lid van de naam zal wel te maken hebben met een oud woord voor veen. Waarom zo diep ingegaan op die oude woordbetekenissen?

Omdat we voornemens zijn alle namen in onze wijk van straten, wegen, lanen en zo meer in de komende tijd eens nader te bekijken. Uiteraard begonnen we met het naamgevende 'Boomberg', maar daarna willen we de grenzen nader gaan bekijken: 's-Gravelandseweg, Kerkbrink, de Vaartweg en de Schuttersweg/Geert van Mesdagweg.

Daarna komen hopelijk alle 27 overige namen aan bod, van de Albertus Perkstraat tot en met de Zonnelaan: de oorsprong van de naam, de betekenis ervan - inclusief de naamgever - en wat er maar over te vertellen valt. Als we willen beginnen met de naam van onze wijk en die van het hoogste punt ervan, ontdekken we dat die naam niet (of nog niet) voorkomt in de oudste bron voor de Hilversumse straatnamen, een soortgelijk kohier als dat uit de 18e eeuw, maar dan liefst uit 1562! (Penningkohier, Staten van Holland vóór 1572, no. 1288; Alg. Rijksarch. Den Haag). Daar kunnen we voor onze studie ook uit putten in een enkel geval. Niet dus voor de naam 'Boomberg'. Het kan best zijn,

dat die toen al zo heette, maar het is ons niet overgeleverd. Misschien dat een onderzoek in bewaard gebleven notariële bronnen ons nog oudere vermelding biedt.

In ieder geval dateert onze naam van minstens een eeuw vóórdát er een plan tot verfraaiing van de 'Bomberg' kwam (het staat zó aangegeven op nevenstaande kaart uit het gemeente archief. De datum erop is 26 september 1835 en dat is scherper gesteld dan het telkens weer overgeschreven "omstreeks 1830" als begin van uitvoering van een plan "op aanstichting van den schilder Ravenzwaai" en dat we omschreven vinden als volgt: "Op aanstichting ... hadden enkele heeren, die hier des zomers een landhuis betrokken of in een der hotels de zomermaanden verbleven, zich tot een combinatie gevormd om de hoogte .... verder te beplanten".

De tekening toont aan de linkerzijde de Molen-drift (nu Vaartweg) en helemaal aan de rechterkant de Straatweg, nu 's-Gravelandseweg geheten. De nieuwe beplanting omsluit een nieuw wegen- (paden-?) plan. Als bestaande wegen zijn aangegeven 'de diepe weg of het schoenmakers steegje', waarvan naar links en naar rechts twee wegen (paden) uitgaan: naar rechts het pad dat later de P.C. Hoofweg werd en naar links het kronkelige paadje, dat nog lang bekend zou staan als "achter de dokter om", ten dele ongeveer gelijk aan de huidige Valkenhoflaan, omdat de genoemde dokter in feite twee geneesheren Valkenhoff (vader en zoon), die na elkaar hetzelfde huis bewoonden, als naamgevers had.

20 oktober 1847 nam de gemeente de Boomberg van bovengenoemde heren over.

